

IZ INOSTRANSTVA

NAUČNO-ISTRAŽIVAČKI INSTITUT DEFEKTOLOGIJE — MOSKVA

Naučno-istraživački Institut defektologije — NIID — ima za sobom dugogodišnju tradiciju. Osnovan je kao pedagoška ustanova još početkom 1930., a status naučne ustanove dobio je 1944. god.

U njemu se kroz zasebne sektore objedinjene sve defektološke grane. Institut se bavi kako naučnim istraživanjem, tako i radom na utvrđivanju metoda vaspitanja i obučavanja defektnog deteta.

Institut sačinjavaju sektori: umne zaostalosti, gluvih, slepih, slepoglunonemih, logopedije i nagluvih, patofiziologije i mediko-pedagoške konsultacije.

Sektore oblužuju laboratorije: fonetike i akustike, audiologije, više nervne delatnosti, elektrofiziologije- tifo- surdo-tehnikе.

Neurolog, otorino-laringolog i oftalmolog pomažu u dijagnosticiranju težih slučajeva, kao i u pružanju konkretne medicinske pomoći. Institutom rukovodi doktor pedagoških nauka, prof. Djačkov.

SEKTOR LOGOPEDIJE

Aktivnost sektora logopedije je vrlo intenzivna. Njime rukovodi doktor pedagoških nauka, prof. R. E. Ljevina. Kadar logopedskog sektora predstavljaju tri kandidata pedagoških nauka, aspiranti logopedije, učitelji logopedi i jedan psiholog.

U sastavu sektora nalazi se škola klinika, u kojoj se proverava metodski plan i program sektora. U školi klinici postoje razredi mucavaca, dizartričara, senzoznih i senzo-motornih afazičara i alaličara, kao i predškolska grupa mucavaca.

Svakome od ovih defekata prilazi se sa psihološko-jezičkog aspekta, što, međutim, ne znači da se eliminišu drugi faktori. To se odrazilo i na terminologiju, koja je s jedne strane fonetičko-lingvistička, a s druge mediko-etiolološka.

Obzirom na karakteristike ispoljene u govoru, čitanju i pismu, svi su nedostaci svrstani u četiri grupe: 1. fonetički nedostatak (ako se poremećaj odnosi samo na pogrešno izgovaranje pojedinih glasova, a ne i na pogrešnu akustičku diskriminaciju), 2. fonetiko-fonematički nedostatak (ako se ne vrši ni akustička diskriminacija glasova pogrešnih u izgovoru, što često može da se adekvatno odrazi i na pismu) 3. fonetiko-fonematički-leksiko-gramatički nedostatak (ako se prednja dva nedostatka kombinuju sa opštim jezičkim nerazvikom ili su vrlo često na njemu bazirana).

Polazeći sa etiolološkog stanovišta, primenjuje se terminologija: dislalija (funkcionalna i mehanička), dizartriya, senzorna i motorna afazija, senzorna i motorna alalija, rinolalija i mucanje.

Posljednjih godina osnovna preokupacija naučno-istraživačkog rada sektora logopedije jeste proučavanje uzajamno regulirajućih komponenata govora: fonetike, leksike, gramatike i pisma, u čijoj osnovi leži fonematički sluh, kao najznačajniji faktor u jezičkom razviku, bilo da se radi o normi ili o patologiji. U doktorskoj disertaciji R. E. Ljevine (2 *Narušenije pisma u djetet s nedorazvitiem rječii* — 1951), mogu da se naslute osnovne pozicije sadašnjeg stava logopedskog sektora. Ta osnovna ideja razrađena je kroz publikovane radove ostalih saradnika. Istraživački rad je obuhvatio i poremećaj u pismu kod dece sa normalnim govorom, čiji su rezultati dati u članku N. A. Nikašine »Nedostatki proiznošenja i pisma učaščihaja pjervih klasov masovih škol« — 1959. Međutim najviše materijala dale su dve govorne škole, br. 28 i 35 u Moskvi, gde se obučavaju deca sa težim govornim nedostacima. Značajan je članak L. F. Spriove: »Sootnošenije meždu nedostatkami proiznošenja, čtenija i pisma«, kao i članak istog autora »Osobenosti zvukovog analiza u djetet s nedostatkami rječii«.

Na osnovu istraživačkog rada od nekoliko godina došlo se do nesumnjivih zaključaka da jedna tako komplikovana funkcija kao pismo, koja se u govornoj filognezi i ontogenezi nalazi na vrhu lestvice, apsolutno pretpostavlja potpuno ovladavanje svim prethodnim funkcijama impresivnog govora. Ogromna većina disgrafija je posledica jezičkog i fonetiko-fonematičkog defekta. Otkrilo se da su deca koja su u doškolovalom periodu uspeła da savladaju teškoće svog usmenog govora, pri prelasku na obučavanje pismu ispoljila u izvjesnoj meri svoje ranije teškoće, što se odrazilo na opštem neuspehu u školi.

Sve to dalo je za pravo sektoru da pride izradi eksperimentalnog metodskog plana i programa za savladavanje teškoća u usmenom i pismenom govoru. Program se proverava u školi klinici no njega su već prihvatile i obe govorne škole. Njime je obuhvaćen i program obučavanja ruskom jeziku («Vaprosi metodiki obučeniya ruskom jeziku djetej s narušenijem rječi» — L. F. Spirova i R. I. Šuifer). Predviđen je tačno određen materijal koji treba preći u četiri kvartala školske godine. Saradnici Instituta insistiraju i kontrolišu njegovu striktnu primenu, kako bi mogli da se uvere u njegovu efikasnost. S druge strane vodi se računa o svakoj primedbi praktičara o pozitivnim ili negativnim stranama programa.

Isto tako je metodski razraden i program rada sa govorno oštećenom decom predškolskog uzrasta, koja se nalaže po masovnim dečjim obdaništima. Na toj problematici radi u Institutu kandidat pedagoških nauka, G. A. Kaše. Taj rad treba da se shvati između ostalog i kao preventiva za pravilno usvajanje čitanje i pisma, putem razvitka fonematičkog sluha i korekcije artikulacije.

Istraživanja sektora logopedije usmerene su isto i na proučavanje stanja jezičkog razvitka učenika normalnih škola, kao i govorno oštećenih učenika. Tragajući za uzrocima neuspeha u savladavanju školskog programa izvesnog broja učenika, simptomatična je bila negativna ocena iz materinjeg jezika. To je još više učvrstilo saradnike Instituta u uverenju da je rad na razvitku i kulturi jezika često od presudnog značaja. Time domen rada sektora prevazilazi granice čiste govorne patologije.

Svakako je interesantan i pristup mucanju deteta doškolskog i nižeg školskog uzrasta. Ovdje treba istaći referat R. E. Ljevine na simpozijumu posvećenom mucanju deteta, održanom u Moskvi 1963. god. — »O genezise zaikanija u djetej v svjazi s razvitijem komunikativnoj funkciji rječi.« U saglasnosti sa principijelnim postavkama sektora i mucanje deteta se posmatra sa psihološko-jezičkog stanovišta. Proučavajući etiologiju i patogenozu mucanja 200 prijavljene dece, čije su govorne teškoće nastale neposredno pred obraćanje za pomoć Institutu, zapaženo je da su kod svih teškoće nastale prelaskom na rečenički govor, odnosno u periodu najveće govorne konfuzije. Ne eliminišu ni ostale faktore, mucanje malog deteta se stalo posmatrati sa tog stanovišta. Iz anamnestičkih podataka navedenih 200 slučajeva zapaženo je da situacioni govor, vezan za neposrednu aktivnost deteta, sveden na minimalni rečnik, a koji prethodi frazeološkom govoru, nije nikako bio napadnut mucanjem. Napušten je korekcionni metod koji bazira na vežbama respiracije, fonacije i artikulacije, sa elementima usporenog ritma i tempa, i razraden je originalni metod — vraćanje detetovog govora u fazu situacionog saopštavanja a u procesu neposredne delatnosti. Metod je razradila kandidat pedagoških nauka, N. A. Čeveljova što je detaljno izneto u radu »Ispravljeneje zaikanija u djetej.« Sličnu temu obranice Čeveljova u svojoj doktorskoj disertaciji. Taj metod modifioiran je i za školski uzrast gde se koriguje govor u učenja i školske manuelne aktivnosti. Taj metod se sve šire primenjuje po SSSR-u i još nekim zemljama (Bugarskoj, Njemačkoj, Mađarskoj, itd.)

U okviru naučnog saveta Instituta, saradnici istupaju sa svojim predavanjima po raznim temama iz svojih oblasti. Na taj način se sektori Instituta međusobno obaveštavaju o svojim problemima i dostignućima. Sektor oseća kao svoju obavezu i podizanje stručnog nivoa ostalih logopeda praktičara, u koju svrhu se organizuju predavanja i seminari.

Svakako je za žaljenje što do sada nije realizovana saradnja sektora logopedije sa laboratorijama akustiko-fonetika, više nervne delatnosti i elektro-fiziologije, od kojih bi naročito prva, obzirom na psihološko-jezičku orijentisanost sektora, znatno obogatila etiološku i patogentsku dokumentaciju, pomogla u dijagnosticiranju i unela veću raznovrsnost u metodski postupak. Za sada se ove laboratorije bave samo problematikom sektora gluvi, slepo-gluvonemih i psihički zaostalih.

No, i dosadašnji rezultati rada sektora logopedije su приметni. Logopediska teorija osvežena je novim interesantnim prilozima. Saradnici sektora su se prihvatili oblasti u kojoj su suvereni i kao teoretičari i kao praktičari. Jezičko-psihološki pristup govornim manama, primenjen u sektoru logopedije Instituta, moguć je i opravdan je postojanjem velikog broja izdiferenciranih medicinskih i prosvetnih ustanova što daje mogućnost svakoj od njih da vrši izbor slučajeva među govorno oštećenom decom i da primeni adekvatnu terapiju. Jedan broj specifičnih poremećaja, čija patologija nije tako velikih razmera, znači funkcionalni i lakši organski slučajevi, mogu se na taj način uspešno rešiti. Isto slučajevi sa delimičnom ili totalnom parezom govornih organa, koji su se pokazali rezistentnim na medicinsku terapiju i korekciju artikuliranog govora.